

SZENNAY ANDRÁS: VISSZATEKINTÉS

A jeles szerző visszatekint, válogat negyedszázad interjúból, előadásából, írásaiból, melyek mind a II. Vatikáni zsinat utáni egyház — az egyetemes és magyar egyház — problémáival foglalkoznak. Nem összegez, hiszen szerencsére nem tekint lezártnak munkásságát, még kevésbé a témát. Nem oldódtak meg ugyanis a kínzó problémák, sőt mélyültek, újak társultak hozzájuk. Annyira, hogy Carlo-Maria Martini milánói bíboros érsek tavaly már — egy később magyarázatra szoruló — kijelentést is tett egy harmadik Vatikáni zsinat szükségességéről, mondván: immár annyi a megoldatlan probléma, hogy nem elég a jelenlegi zsinódusi rend szerint foglalkozni azokkal.

A visszatekintés igazi indítékát nem abban látom, hogy az egyházpolitikában is részt vett teológia professzor rá akarna mutatni: látjátok, én már régen megmondtam. Szerencsés helyzetében — bizonyos értelemben saját független kiadó segítségével — inkább az indíthatta, hogy felkiáltó jel legyen a hazai katolikus könyvkiadásban: sajnos még ma sem avultak el, nem váltak puszta régi szellemi küzdelmek történeti dokumentumaivá az egyház, különösen a hazai katolikus egyház zsinati megújulásáért küzdő írások.

Az úgynevezett „szocialista” korszakban született és az akkori magyar egyház helyzetét érintő cikkek, előadások természetesen inkább csak a múlt emlékei, de egyrészt magyarázkodás nélkül ma is vállalható mondanivalóval, másrészt ugyancsak mai, aktuális tanulságokkal is szolgálnak. Ugyanakkor a kötet olvasói megismerhetik azt a szabadabb, kritikus egyházi hangvételt, mely ha itthon akkor sem, de világszerte sokáig jellemezte a katolikus sajtót. Természetesen mindig az „érted haragszom, nem ellened” szellemében.

Vesztettek-e időszerűségükből például ezek az 1985-ből való sorok? „A paphiány évről évre érezhetőbbé válik. De: nem pappótlékokra van szükség, akik holnap, az újra érkező hét »húso-sabb« esztendő során majd megint kiállnak a sorból. Nem, hanem a világiak is szolgálatkész és mindig »szolgálatban maradó« testvéreként éljenek és érezzék magukat” (42. o.). Ugyancsak 1985-ben jelent meg egy Kathpress-nek adott interjú, melyben a zsinat utáni feladatokról ezt mondja: „Számos probléma még előttünk áll. Az egyházi élet a zsinat

óta felgyorsult, miért kell oly erősen fékezni? Primitív dolog azzal dicsekedni, hogy »az egyház mindig ráért« (53–54. o.). Az Új Ember évkönyve számára adott nyilatkozatból, 1996-ból idézem: „Sajnos, a zsinat recepciója — ez nem csak hazai helyzetünkre jellemző — lassan halad. Pedig mi, magyar katolikusok a zsinati gondolatok valóra váltása nélkül képtelenek leszünk társadalmunkban újra gyökeret verni, e nélkül aligha találjuk meg helyünket e hazában” (153. o.).

Az olvasó nem a kritikát enyhítő, mintegy „védekező” lezárásnak, inkább az „érted, nem ellened” őszinte vallomásának érzi a majdnem minden megnyilatkozás végén olvasható ilyesféle szavakat: „Hazai katolikus egyházunk vándorútján voltak és lesznek is mindig kritikus időszakok. Nehéz út áll előttünk, amikor a bontakozó szabadság idején a holnapunkat építjük, szellemi életünk horizontját tágítjuk. Remélem — reméljük —, hogy az átmeneti télies idő ellenére új tavasz ébredése elé nézünk. A virágokat le lehet tépdetni, de a tavaszt feltartóztatni nem lehet” (1995; 324. o.).

Szenay András bevezetőjében azt a meggyőződését fejezi ki, hogy „egyházunknak — hazánk határain belül és túl — egyre több olyan emberre van szüksége, aki újra és újra, bátran és nyílt szívvel tárja fel adott korunk alapvető felismeréseit, követeléseit”. Ezek a fiatalok, de az idősebbek is, különösen sokat tanulhatnak ebből a jövőre utaló „Visszatekintés”-ből. (*Pannonhalmi Főapátság*, 2001)

ROSDY PÁL

SÁRY PÁL: BŰNVÁDI ELJÁRÁSOK AZ UJSZÖVETSÉGBEN

Sáry Pál jogi és teológiai könyvében Krisztus „konceptios” perét, halálra ítéletét, valamint Szent Pál bűnvádi meghurcolásait (az első római felmentést, majd halálos ítéletét) tárgyalja. A szembesítés a korabeli római jogelvekkel és a peres eljárások felülvizsgálatával történik, pontosan száz-száz oldalas osztásban, meggyőző, tudományos elemzések és dokumentációk segítségével.

Szent Pál bűnvádi pere az akkori római törvények alapján teljes jogi precizitással a fővételi halált jelentette, míg Jézus esetében egyértelműen megállapítható a jogszerűtlenség és igaz-

ságtalanság — alattomos intrikákkal és kényserítő hangulati „rendezői” elemekkel befolyásolva, segítve és félrevezetve a jogi eljárást. Ezt még Jézus értékítélete is megerősíti, miként szerzőnk is hivatkozik a helytartónak mondott szavaira: „Annak, aki engem kiszolgáltatt neked, nagyobb a bűne” (Jn, 19,11). És mivel az aktív bajkeverők és halál-okozók, a passzív mulasztók és gyámoltalankodók pontosan megnevezhetők, a zsidóság egészének kollektív felelőssége és elítélése a leghatározottabban elutasítható. A Mt 27,25-ben kimondott drámai szavak („Az Ő vére mirajtunk és fiainkon”) a zsidó vezetők által felvonultatott csoport egyéni felelősségét mutatják.

A témának számos külföldi feldolgozása létezik már, a részletekben sokféle egyező és eltérő értelmezésekkel. Jogi vagy szövegi (biblikus) variánsok esetén a szerző mindig állást foglal — logikus érvelésekkel alapozva meg a nem egyszer a fennálló véleményektől eltérő, önálló következtetéseit. A könyv jogi szakszerűsége és kifogástalan teológiai jártassága — a téma első magyar nyelvű feldolgozásaként — hitbéli tanúságtételével a vallásos értelmiség kezébe is ajánlja magát, hitünk tudományos, racionális megerősítésére, a Krisztus-esemény történeti valóságának demonstrálására.

Ugyanakkor a kötet olvasása nem csak elméleti, gondolati gazdagságot nyújt, mert szerzőnk sajátos erővel tudja felidézni a korabeli világot is. Gazdag párhuzamos példái, törvény-utalásai, a gyakorlat sokszoros visszásságai és az evangéliumi történések empátiás megjelenítése életközébe hozzák Jézust és a Szentföld egész akkori világát. S ez bizonyos értelemben „lelki olvasmány” is emeli a könyvet — s mindezt a szakmai tudományosság megtartása mellett, mert nem stílárius ügyeskedés teremti meg ezt az atmoszférát s átérzést, hanem a történelmi helyzetek és események hiteles megjelenítése. (*Szent István Társulat*, Budapest, 2000)

KONCZ LAJOS

SZABÓ LŐRINC: A HUSZONHATODIK ÉV

A rendszerváltás áldozatául esett könyvkiadók eltűnését követően eltűntek a hazai és külföldi klasszikus verseskötetek a könyvesboltok polcraíról. Sokáig csak az antikváriumokban reménykedhetett az ember, ha egy Villon, Baudelaire vagy éppen Szabó Lőrinc kötetre volt szüksége. E hiány tűnhetett szemébe a Sziget

Könyvkiadónak, mely klasszikus költők verseit és versgyűjteményeit adja közre, szép kivitelben és elérhető áron. Az idei évben hozta ki a kiadó Szabó Lőrinc emlékezetes kötetét, *A huszonhatodik évet*. Szabó Lőrinc az a költő, akit az olvasóközönség a szívébe zárt, tulajdonképp az értő szakma is elismer, ám valamilyen okból kiesett a kulturális közbeszédből. Nyilvánvalóan része lehetett ebben a szocialista kultúrpolitika rombolásának, s persze Szabó Lőrinc politikai eltávolításának is.

Ám a mű magáért beszél, minden cégér nélkül. Az ismerős szonettformában a lehető legegyszerűbb, érzélgősségtől mentes stíluseszközökkel ad számot egy férfi egy nő elvesztéséről. Beszédmódja, mondatszerkesztése szaggatott, vállaltan „modern”, de a mondanivaló vállaltan ósdi és ősi. Nagyon átélt, nagyon átélkesített nyelv szólal meg, zihál és pulzál. Kérdések, felkiáltások, panasz és önvád, büszke büntudat, szép emlék és multsiratás, vita és becézés: ezekből az építőelemekből építi föl búcsúüzenetét a költő. A szonettek közül ma leginkább a 20. század megpróbáltatásait átélt ember gyöngeségérzete, magányosságtól való félelme hallatszik ki, s valami remény a síron túli párbeszédre is? „Nem vagy! — Nem vagy?! Nem hiszem el sosem: / fájsz, kedves, fájsz, fájsz, rettenetesen.” (*Sziget Könyvkiadó*, Budapest, 2002)

H. H. F.

MÓZES BAR KÉPHA: PARADICSOM-KOMMENTÁR

A Szentírásban sokszor említett Édenkert, Paradicsom magyarázata, értelmezése és esetleges lokalizálása fogas kérdés, hiszen valamiképp az ideális, Istentől átvett emberi lét paradigmája, a belőle való kiűzetés pedig az emberi történelem legnagyobb, tragikus vesztesége. Volt-e, milyen volt, hol lehetett, visszaszerezhető-e? — olyan kérdések, amelyekre nem csak a tudósok keresik a lehetséges választ. „Még ma velem leszel a Paradicsomban” — szól Jézus a jobb latornak a keresztfán, és ez az ígéret is visszhangzik a történelemben. A lényeg alighanem abban áll, hogy a Paradicsom fogalmában Isten közelsége, ránk sugárzó szeretete jelenik meg, szemben azokkal az újkeletű társadalomfelfogásokkal, amelyek a Paradicsom kifejezést csak a földi életre vonatkoztatják, ebben a földi Paradicsomban teljesebben ki az ember, s találhatja meg boldogságát.

A szír bar Képha a 9. században írta magyarázó és apologetikus művét, a Paradicsom-